

ویرایش جدید با اصلاحات و اضافات

شعاع اندیشه و شهود در فلسفه سهروردی

دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی

مقارن ایامی که
اسلام از فلسفه دفاع می کرد و موضع
فلسفه مثالی را تثبیت می نمود در مشرق اسلامی
فلسفه دیگری در حال تکوین بود که با فلسفه مرسوم فرسنگها
فاصله داشت. این فلسفه نوعی اندیشه و نحوی از شهود بود که آن را حکمت
اشراقی نام نهاده اند. مبدع این فلسفه و مبتکر این مکتب در دوره اسلامی جز شهاب الدین
سهروردی شخص دیگری نیست. در میان فلاسفه و متفکران اسلامی شیخ شهاب الدین
و گسترده است؛ به عقیده وی ویژه بر خوردار است. افق دید و منظر شهود سهروردی بسیار وسیع
از متأخران بوده است، و در برخی از کلمات قصار یا جمله های کوتاهی که از قدما به اوست
رسیده معانی بزرگی نهفته است که در برخی از آثار متفکران بعد از وی به هیچ وجه قابل انکار نیست، و
تأثیر و نفوذ افکار سهروردی در آثار متفکران بعد از وی به هیچ وجه قابل انکار نیست، و
نشان اندیشه های سهروردی در آثار متفکران بعد از وی به هیچ وجه قابل انکار نیست، و
شیرازی چیزی نیست که با سهولت و آسانی بتوان از آن گذشت. نویسنده
این کتاب که از استادان برجسته فلسفه اسلامی است را بررسی
بر آمده که مواضع فکری سهروردی را درصدد
کند و گوشه هایی از اندیشه قاینک
این فیلسوف اشراقی را
روشن نماید.

حکمت
مؤسسه اشعارات

فهرست

۱۱	یادداشت ویراستار
۱۳	مقدمه ویرایش جدید
۵۹	مقدمه چاپ اول
۱۰۹	۱. نور در فلسفه شیخ اشراق
۱۱۲	سهروردی در برابر سفسطه و سونسطایان
۱۲۱	۲. حق و صدق در نظر سهروردی
۱۲۷	۳. جهت در باب تضایا و روش ویژه سهروردی
۱۳۵	۴. تضایای مهمله و سالبه در نظر سهروردی
۱۴۱	۵. دلیل اقتراض
۱۴۵	۶. کلیت، ایجاب، ضرورت
۱۵۳	۷. ضرورت مانند وجود است
۱۵۹	۸. حقیقت در حکم است
۱۶۵	۹. نظر معاصران درباره حقیقت و خطا
۱۶۵	نظریه اصالت صلاح عملی درباره حقیقت
۱۶۷	نظریه جامعه‌شناسان درباره حقیقت
۱۶۹	نظریه اصالت تحرک درباره حقیقت
۱۷۳	۱۰. ثبوت و واسطه میان موجود و معدوم
۱۷۹	نظر سهروردی درباره دلالت مطابقه و التزام
۱۸۳	انحاء هستی و واقع‌بینی سهروردی
۱۸۷	اصل الاصول و اول الاوائل
۱۹۳	تقابل واحد و کثیر
۱۹۶	تقابل تضاد

- ۲۰۳ ۱۱. موضع سهروردی در برابر ابوالبرکات بغدادی
- ۲۰۷ در میان انواع کمیات تضاد یافت نمی‌شود
- ۲۱۱ در میان انواع کمیات شدت و ضعف نیز یافت نمی‌شود
- ۲۱۶ آنچه کمیت محض نیست، نباید کمیت محض به‌شمار آید
- ۲۱۹ ماهیات اعداد، ماهیات مجهول نیستند
- ۲۲۰ سهروردی به بیش از پنج مقوله معتقد نیست
- ۲۲۶ آیا جوهریت نسبت به انواع جوهری همانند عرضیت نسبت به انواع عرضی است؟
- ۲۳۱ آیا بقاء عرض در دو زمان جایز است؟
- ۲۳۳ آیا قیام عرض به عرض دیگر جایز است؟
- ۲۳۵ جسم چیست؟
- ۲۳۹ استدلال مشائیان دربارهٔ جسم و موضع سهروردی در برابر آنان
- ۲۴۷ ۱۲. صدرالمشائیین و سهروردی
- ۲۵۱ سهروردی در موضع دفاع از قدما
- ۲۵۷ ۱۳. نظر برخی از متأخران
- ۲۶۱ توهم تناقض
- ۲۶۵ ۱۴. حدوث هیولا
- ۲۷۰ جوهر فرد یا جزء لاینجزی
- ۲۷۵ سهروردی و انکار حرکت در مقولهٔ کم
- ۲۸۱ استحاله و انقلاب در نظر سهروردی
- ۲۸۸ مسألهٔ تشکیک
- ۲۹۳ تشکیک در جوهر
- ۲۹۹ وجه تسمیه در باب تشکیک
- ۳۰۶ پیامدهای تشکیک
- ۳۱۵ ۱۵. ملاک احتیاج به علت در نظر سهروردی
- ۳۲۱ معلول دائم و معلول غیردائم یا دائم معلول و دائم غیرمعلول
- ۳۲۹ نفس ناطقه اثبت صرف است
- ۳۳۵ دنبالهٔ بحث و مکاشفهٔ سهروردی
- ۳۴۳ ۱۶. فاعل بالرضا
- ۳۵۱ وجود ذهنی

فهرست ۹

۳۵۹	اقوال و عقاید در باب وجود ذهنی
۳۷۰	رؤیت در نظر سهروردی
۳۷۵	۱۷. عالم مثال
۳۸۳	عالم هورقلیا
۳۹۲	قوة وهمیه و متخیله
۴۰۰	تتزیه و تشبیه
۴۰۸	مشاهده از راه دور
۴۱۵	میان مثل نوریه و مثل معلقه فاصله بسیار است
۴۲۱	قاعده امکان اشرف
۴۲۹	اصطلاحات حکمای فارس
۴۳۲	افلاطون و ایرانیان قدیم
۴۴۰	یک حکایت درباره افلاطون
۴۴۵	توجیه و دفاع
۴۵۱	چرا نور حکمت خاموش می شود
۴۵۸	آتش و خلافت صغری
۴۶۷	۱۸. آیا سهروردی از جمله شعوبیه به شمار می آید؟
۴۷۶	غربت غرب
۴۸۵	غربت یا از خود بیگانگی
۴۹۵	چه کسانی از غربت غرب رهایی می یابند؟
۵۰۵	تفاوت میان معاد و تناسخ
۵۱۳	حدوث نفس به حدوث بدن است
۵۱۴	برهان اول
۵۱۶	برهان دوم
۵۱۷	برهان سوم
۵۱۸	برهان چهارم
۵۲۲	دفع یک توهم
۵۲۴	خودآگاهی محصول صور ادراکی نیست
۵۳۸	دو برهان بدیع در باب نفس

۱۰ شعاع اندیشه و شهود در فلسفه سهروردی

۵۴۵	.....	۱۹. نور اسپهبد و روح حیوانی	۵۴
۵۴۹	.....	تذکر و یادآوری در نظر سهروردی	۵۷
۵۵۵	.....	تکرار حوادث	۵۷
۵۶۵	.....	نور و سلوک	۶۸
۵۷۲	.....	انسان جسمانی، انسان نفسانی، انسان عقلانی	۶۹
۵۸۱	.....	خوب‌رویان و عشق ظرفا	۷۲
۵۸۶	.....	طیاع تام، کلی مفهومی نیست	۸۰
۵۹۸	.....	آیا سخن مخالفان مغالطه است؟	۸۱
۶۰۳	.....	کلیات و صفات سه‌گانه	۱۲۲
۶۰۹	.....	وجود و ماهیت	۱۲۳
۶۱۶	.....	سهروردی و اعتباری بودن وجود	۱۲۴
۶۲۲	.....	یک دلیل دیگر	۱۲۴
۶۲۲	.....	صدور بسیط از مرکب	۱۲۴
۶۲۹	.....	امتناع تأثیر متقابل	۱۵۲
۶۳۳	.....	نمایه	۱۵۲
۶۳۳	.....	آیات	۱۵۲
۶۳۵	.....	احادیث	۱۵۲
۶۳۶	.....	اشعار فارسی	۱۵۲
۶۴۰	.....	اشعار عربی	۱۵۲
۶۴۱	.....	اصطلاحات	۱۵۲
۶۵۸	.....	اعلام	۱۵۲
۶۶۶	.....	فیرق و مذاهب	۱۵۲
۶۶۹	.....	کتاب‌ها	۱۵۲
۶۷۱	.....	فهرست موضوعی	۱۵۲
۶۷۵	.....	کتابنامه	۱۵۲
۶۷۹	.....	فهرست آثار دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی	۱۵۲